

BASIN YAZILARI

NEŞE ERDOK İLE SÖYLEŞİ : Bir Ressam Ve Resim Üzerine

17 Şubat 1986

Son çalışmaları Şubat 1984'de Urart sanat Galerisinde sergilenen Neşe ERDOK ile yaptığımız söyleşiye Ressam tanımı ile başlıyoruz.

S. Bir ressam ve eğitimci olarak Ressam sözcüğünü tanımlar mısınız.

C.Yaşamını bu yoldan sürdürüyor olsun olmasın, resim yapmayı meslek edinmiş ve bir çeşit doğa bilgisine sahip kişiyi ressam olarak tanımlayabiliriz.

Bir ressam, gözleriyle elde ettiği doğa bilgilerini ve kendinden önceki ressamların oluşturduğu resim bilgisi ve geleneğini kişisel duygu ve düşüncelerinin ışığında değerlendirir.

S. Ülkemizdeki resim eğitiminin oldukça eskiye dayanan bir geçmişi var. Günümüzde uygulanmakta olan resim eğitiminin geçerliliği hususunda neler düşünüyorsunuz. Zaman zaman çeşitli kesimlerden eleştiriler geliyor. Eleştirilerin doğruluk payı nedir.

Çünkü, resim eğitimi gören öğrenci sayısına oranla ressam yetiştiğinden söz edilmiyor. O halde, bir ressamın yetişmesi için doğal yetenekler dışında ne gibi faktörlere gereksinim var.

C. Ülkemizde doğrudan resim eğitimi veren ilk resmi kurumun yüz yıllık geçmişi var. Geniş bir zaman dilimi içinde düşünürsek, bu süre bir ülke sanatının gelişiminde pek uzun sayılmaz. Sanat eğitiminin kurumlaşmasında yarar olmakla birlikte, bu gibi kurumların verdikleri eğitim düzeyi her zaman tartışmalıdır. Kaldı ki. Bizde resim eğitimi yapan okullar tam olarak akademik düzeye erişememiştir. Bunun sonucunda tam olarak katı kurallara bağlı bir resim eğitimi yapılmamakta. Çeşitli kesimlerden gelen eleştiriler öncelikle bu kurumlarda eğitim yapanların iyi sanat yapamayacağı hususunda yoğunlaşmakta.

Oysa, bugün ressam olarak nitelenen kişilerin pek azı dışında hemen hemen tümü bu okullarda eğitim görmüşlerdir. Resim eğitimi gören öğrencilere gelince, zaten bunların tümünün ressam olması beklenemez. Bu öğrencilerin ancak bir bölümü yaşamlarını ressam olarak sürdürür. Diğerler ise resim kültürü almış erişkin bireyler olarak bu kültürün yaygınlaşmasında rol oynar.

Bir ressamın yetişmesinde, doğal olarak yeteneğinin yanı sıra sanat eğitiminden geçmesi ve ressam olmayı içtenlikle arzulaması gerekir.

S. Son yıllarda ülkemiz resim sanatında spekülâtif bir gelişme gözlenmektedir. Öyle ki, ressamdan ziyade resim yapmaya öykünen kişiler çoğalmakta, resim sergileri bütün yıla ve bütün ülkeye yayılmakta. Toplumda sanatı yakından izleyen, sanatçıyı ise kendinden farklı

birey olarak niteleyip ona çoğu defa hoşgörüyü bazen de karşıt tavırla yaklaşan oldukça kalabalık bir kitle var. Bu arada resim giderek ticari bir değişim, bir metâ aracı haline dönüştü. Eskiden ressamın kolay kız vermeyen bir toplumda bu gelişme hiç şüphe yok ki, ressam açısından sevindiricidir.

Ancak az sayıdaki gerçek ressamın resim sanatı adına yıllarca savaşıyor ve yaşayan eserler verdiği bir ortamda yapay bir resim borsası oluştu. Sanatın zaman içinde uğradığı değişim ve dönüşümler dikkate alınmadan alıcı yada yatırımcının kişisel beğenisine sunulan örnekler pazarlandı.

Bu durum, resmin sanatsal nitelikleri ile evrensel kriterler bakımından kazanılan ticari değerler yanında sevindirici ve bir o kadar da gerçek midir ?

C. Bu oluşum hemen her ülkede ve farklı boyutlarda gözlenmektedir. Ancak, eserler arasında değerli ve değersiz olanın ayırt edilmesi için belirli bir sürenin geçmesi gerekir.

S. Sanat ticareti ile sanatsal yaratı arasındaki ilişki nedir?

C. Sanat ticareti ile sanatsal yaratı arasındaki ilişkinin olumlu ve olumsuz yanları vardır. Bu ilişkideki olumsuzluk ressamın alıcının beğenisine doğrultusunda çalışmaya itilmesidir.

Eskiden sergi açmak diye bir durum yoktu. Sanatçı aldığı siparişi resim olarak sunuyordu. Şimdilerde ise resmi satabilmek ya da en azından gösterebilmek için özel ya da resmi sanat galerilerine gereksinim var. Eserin satılması ya da satın alınması, sanatçının maddi olarak sağlanması ve mesleğini sürdürmesi bakımından yararlıdır.

S. Sizce sanatsal kültürün oluşmasında ressamın katkısı ya da görevi ne olmalıdır?

C. Ressamın resim yaparak sanatsal kültürün oluşmasına katkıda bulunması dolaylıdır. Hiçbir gerçek ressam sanatsal kültüre katkıda bulunmak amacıyla resim yapmaz. Ancak, resmin yapılmış olması, kendiliğinden sanatsal kültüre katkıdır. Ama ressam dilerse eğitime katılarak ya da sanatsal bir projenin uygulanmasında görev alarak dolaylı bir katkıda bulunmuş olur.

S. Uluslararası kültür endüstrisi ve sanatsal gelişim içinde Türk ressamının oluşturduğu bir etki alanının varlığından söz edilebilir mi?

C. Böyle bir etkiyi oluşturacak nitelikte, yurtiçi ve yurtdışında yaşamakta olan Türk ressamlarının varlığı gerçektir. Bununla birlikte, şimdilik böylesi bir etkinin varlığından söz edilemez. Çünkü, sanatsal etki alanının oluşumu yalnızca ressamın bireysel çabaları ya da resminin sanatsal değeri ile gerçekleşmez. Ressamın oluşturacağı bu etki alanının devlet ya da özel kurum ve kuruluşlar tarafından da etkin bir biçimde gerek yayın gerekse sergi düzenlemeleri ile desteklenmesi zorunludur.

S. Resimlerinizdeki duygu dünyası düşsel olmaktan çok, gerçek yaşam kesitlerini düşsel bir fantezi içinde yansıtan kişilik aynası gibi. Bu zengin dünya sanki, güncel yaşam içinde sizi daima bir adım geriden izliyor mu?

C. Resmimdeki ana temayla ilk ilişkim duygu ve heyecan düzeyinde kurulur. Bu temayı önceden görüp yaşamam gerek. Örneğin, bu bir çocuk olabilir. Bu çocuk imgesi daha önce görüp yaşadığım ve zihnimde arşivlediğim sayısız başka çocuk imgesini çağırıştırır. Daha sonra resmim gördüğüm ilk çocuk imgesinden başlayarak hayal gücümün getirdikleri ile gelişir. Resmime konu olan bireylerin kendi iç dünyalarını biçimlerle yansıtmayı amaçlıyorum. Renkler ise biçime bağlı, anlatımı güçlendiren bir öğe olarak gelişir.

Dış dünyadan görüp etkilenererek seçtiğim imgelerle bir süre birlikte ve yoğun bir şekilde iç içe yaşarız. Bir kez tuvale aktarıldıktan sonra o resmin imgeleriyle birliktelik yavaş yavaş yerini diğer başka imgelere bırakır.

S. Bazı çevrelerde erkek sanatçı tanımına hiç rastlanmadığı halde, kadın sanatçı tanımı her vesileyle vurgulanarak kullanılıyor. Eğer cinsiyet farkından ötürü kadın sanatçı yorumunun farklı olacağı varsayılıyorsa, aynı farklılaşma erkek sanatçı için de geçerli olmalı. Buna göre sanatçılar, erkek – kadın vb. gibi sanki kendi içinde gruplanıyor. Bu tarz bir yaklaşım kadını farklı bir konuma iterek, sosyal alandaki yapıcı güçlerde eşitlik kavramına gölge düşüyor.

Çünkü izleyici, sanatçının kişilik özellikleriyle doğrudan ilgili değildir. Eserin bizzat kendisi ile görsel, duygusal ve zihinsel bir iletişim içindedir. Size göre, sanatsal üretimi meslek edinmiş bireyin cinsiyeti, yaratılan ve yorumlanan sanat eseri üzerinde belirgin bir etki ve farklılaşma meydana getirir mi?

C. Tabii ki, kadın ve erkeğin dünya görüşleri, yorumları, bakış açıları farklı olabilir. Ancak, ayırım yapıldığında kadını küçümser bir tavır seziniyor. Sanki, kadının bazı işlerin üstesinden gelmesi olağan dışı bir işmiş gibi. Eğer kadın bu işin üstesinden geliyorsa alışılmışın dışında, fevkalâde bir başarı gibi düşünülüyor.

Ayrıca, feminist kadınların kadın olaylarını ortaya koymaları özellikle vurgulanmaya çalışılıyor. Ben ise feminist olmadığımdan yapıcı gücü ve yaratıyı yalnızca insan olma açısından değerlendiriyorum.

Tülin AYTA